

Filosofický workshop – *Odpovědnost jedince v době pandemie*

25. 11. 2020 přes Teams

Myšlenkový postup workshopu – hlavní obsahová linie

- 1) **Úvod do programu** – koronavirus proměňuje naše způsoby života, získává velkou mediální pozornost, je o něm mnoho informací - ne všechny jsou relevantní (objevují se i vyhrocené názory), úvaha nad úlohou filosofie – význam především v důsledném přemýšlení, třídění informací a odpovědném etickém uvažování
- 2) **Co je to odpovědnost?** (co naopak ne?)
Myšlenky účastníků:
  - Relační pojem – **Kdo?** (každý z nás) **Za co?** (možné své ohrožující jednání) **Před kým?** (sebou samým/institucí/normou...)
  - **Rozlišení:** deskriptivní a normativní dimenze; dále **odpovědnost jako vlastnost** (jsem zodpovědný, ve smyslu ctnosti) a **odpovědnost jako závazek** (normativní dimenze v obou? deskriptivní v obou?), dále **prospektivní (ted' a do budoucna):** osoba je odpovědná za své jednání vůči někomu/něčemu na základě něčeho, vs. **retrospektivní (do minulosti)**
  - **Řešíme odpovědnost ve smyslu závaznosti...**
  - **Být odpovědný** (v prospektivním či retrospektivním smyslu) – stát si za tím, co jsem udělala nebo budu dělat, považovat to za dobré (rozumově to pokládám za dobré)
  - **Na základě čeho jsme/můžeme být zavázáni?** – normativní systém (morálka, etika, zákon...)
  - **Komu se odpovídám za své jednání?** sám sobě (nemáme zde ale svévoli), záleží na normativním systému – i např. úředníkům, celé společnosti (problematizace: odpovídání celé společnosti je neurčité, komu vlastně?)
- 3) Uvedení textu D. Černého (https://www.etikaepidemie.cz/clanky/43-odmitani-rousek-je-amoralni-blaznovstvi?fbclid=IwAR2WXinfOP2_hrPt4hdV1ylGdPp9cUag-i9TI2xl4ddZSimjtJcrQceyVo) a komentáře V. Šimka (rozbor textu D. Černého, problematizace jednotlivých částí)*
- 4) Řešení otázky **Je nenošení roušek amorálním bláznovstvím ve všech případech, nebo jsou případy, kdy tomu tak není? (resp. v jakém případě je rozumné roušku nemít a proč?)**

Odpovědi a následné reakce účastníků:

- morální/rozumné tehdy, když je to zbytečné (když jdu sám na ulici a nikoho neohrožuji, když vyhodnotím zákon jako nikoli „lidský“)
  - když jsem nemoc prodělal a mám potvrzené, že nejsem pozitivní
- Problematizace a další diskuze
- o není solidární, rouškou vyjadřuji postoj vůči lidem, kteří nemoc neprodělali (např. v tramvaji lidi (ne)děším)
  - o -> v tramvaji roušku mít (riziko přenosu), venku možné i ne (nedávám příklad solidarity, ale lidi neohrožuji na zdraví)
  - o -> problém: dávám špatný precedent
  - o ... proč ji nemít? protože nechci být příkladem (precedentem), nepřebírám odpovědnost
  - o ...-> problematizace: nerelevantní - zajímá nás, zda lze (racionálně) odpovědnost připsat, nikoli zda daný člověk je ochotný ji uznat

- když s nošením nesouhlasím (forma protestu, osobní přesvědčení...)...není ovšem rozumné (?)...může být rozumné vůči mně?
- když vím, že mě samému rouška ubližuje (např. v práci když je mi na omdlení)
- když mám zamlžené brýle a nevidím ☺
- když se v práci potřebuju napít (komentář: z hlediska zdravého rozumu přijatelné)
- když jsem přesvědčen, že epistemické autority podávají relevantní důvody pro nenošení roušek

5) Řešení kritérií pro to být epistemickou autoritou v současné době

D. Černý (vytaženo z článku odkazovaném výše): Aby byl někdo autoritou v nějaké oblasti poznání (tzv. epistemickou autoritou), abychom ho mohli za autoritu skutečně považovat a formovat podle něj svá přesvědčení, musí mít **dobré vzdělání v oboru, solidní vědeckou praxi a zkušenosti, dosáhl významných úspěchů, má dobrou reputaci mezi vědci a zastává dobrou pozici v nějaké vědecké či analogické organizaci**. Někteří autoři se domnívají, že také nesmí mít žádné osobní zájmy v oblasti, o níž se vyjadřuje.)

Poznámky a myšlenky:

- Epistemická autorita je **sociální konstrukt**, to ale neznamená, že nemůže být objektivní...
- **Epistemická autorita nemusí mít nutně pravdu**, ale z jejího postavení ji lze důvěřovat (primárně ji poslouchat)
- Podstatný je při vyhodnocování informací **common sense - přemýšlení** o pravdivosti možná podstatnější než epistemická autorita (v otázkách, které můžeme empiricky ověřovat)

*

Stručný komentář¹ k článku „Odmítání roušek je amorální bláznovství“²

- (1) Autor článku obhajuje tezi: „Lidé bojující proti rouškám jednají, vědomě či nevědomě, nerozumně, hloupě a nemorálně.“
- (2) Na základě toho pak odpovídá kladně na otázku, zda má stát morální právo nařídít a vynucovat nošení roušek (srov. odst. 12 a 13)³

Ad 1)

- Autor vychází z toho, že účinnost nošení roušek je potvrzena „celou řadou studií“ (odst. 2). Neměl by odkázat alespoň na jednu konkrétní studii?
- **Autorova obhajoba teze začíná v odst. 4, kde vychází z předpokladu, že ten, kdo je proti nošení roušek, se opírá o falešné zprávy a nepravé odborníky; pro jeho argumentaci je klíčový pojem „epistemická autorita“ (odst. 5). Podle autora se k rouškám a dalším opatřením „často vyjadřují lékaři, kteří nejsou experty v dané oblasti medicíny“ (odst. 6). Je to tak skutečně, anebo se k tomu vyjadřují i odborníci?**⁴

¹ Autorem tohoto stručného komentáře je Dr. Vojtěch Šimek. Komentář byl vytvořen na vyžádání pro filosofický workshop na TF (25. 11. 2020).

² Autorem článku je Dr. David Černý, článek je dostupný online na <https://www.etikaepidemie.cz/clanky/43-odmitani-rousek-je-amoralni-blaznovstvi>

³ Článek je členěn do odstavců, mezi které nepočítám obhajovanou tezi. V tomto komentáři odkazují na příslušné pasáže podle odstavců.

⁴ Za pozornost stojí třeba aktuální odborná studie „Effectiveness of Adding a Mask Recommendation to Other Public Health Measures to Prevent SARS-CoV-2 Infection in Danish Mask Wearers,“ dostupná na <https://www.acpjournals.org/doi/10.7326/M20-6817>

- **Zdá se, že autor článku vychází z předpokladu, že nošení roušek je v každém případě bez rizika na zdraví, bez (vážných) nežádoucích účinků (srov. odst. 2, 3). Je to skutečně tak?**⁵

Ad 2)

- Autorovo zdůvodnění je dvojstupňové – zaprvé obhajuje morální legitimitu cíle, zadruhé přiměřenost prostředku, který k dosažení cíle vede.
- Cílem je podle autora především zabránění ztráty na životech, újmy na zdraví a kolapsu zdravotnictví (srov. odst. 12); přiměřenost prostředku, tj. nošení roušky zakládá na klíčovém předpokladu, že bychom těžko „našli jiný, stejně efektivní a méně omezující“ prostředek; zda to tak skutečně je, by měli rozhodnout „relevantní odborníci“ (odst. 12). V této souvislosti ale opět neodkazuje na žádné konkrétní odborné vyjádření

Za pozornost stojí také argumentace v odst. 3, kde autor tvrdí, že roušky nepřímou minimalizují rizika a dopady jako jsou např. sociální izolace, nárůst domácího násilí, prudký pokles ekonomiky a zadlužování státu. Je to skutečně tak? Nejsou naopak hlavní příčinou těchto a dalších následků restrikce nouzového stavu (lockdown)? Jak by měly roušky minimalizovat domácí násilí?

K aktuální situaci: od 18. 11. jsou v 1. a 2. třídách ZŠ děti povinně s rouškami. WHO ale uvádí, že rozhodnutí, aby děti ve věku 6-11 nosili roušky, má být učiněno na základě mj. rizika nákazy, a také s ohledem na psychosociální vývoj dítěte. Jak se mají děti kupříkladu správně učit vyslovovat a číst, jestliže i učitelé musí mít stále na obličeji roušku? A co celkový význam mimiky při komunikaci?

Odkazy V. Šimka:

pokud by někdo měl zájem podívat se na odborné studie týkající se nošení roušek, doporučil bych mj. tyto stránky (stránky jsou v němčině, ale níže jsou odkazy na větší množství studií, které jsou také v angličtině):

<http://www.aerzteklaerenauf.de/masken/index.php>

Co se týká smrtnosti covid19, zde odborná meta-studie, která je na stránkách WHO: https://www.who.int/bulletin/online_first/BLT.20.265892.pdf

---

⁵ V českém prostoru stojí za pozornost třeba odborné vyjádření dostupné zde: <https://celltheraclinic.cz/ukonceme-noseni-rousek-co-nejdrive/>